

LA FOSSA D'EN TOCA-SON
VIDA, MORT I MITE
D'UN BANDOLER
MONTSENYENC

ANTONI PLADEVALL I FONT

Aquest treball és una refosa de tres treballs publicats pel mateix autor a la revista *Taradell*: un primer sota el títol "El bandoler Toca-son" (Apunt per al Folklore de Taradell) publicat a *Taradell*, any IX, n. 107, agost 1957; el segon dins la sèrie "El bandolerisme del segle XVII a Taradell" a XII, "Altres bandolers el segle XVII. En Toca-son" a *Taradell*, any XV, n. 182, novembre 1963 i el tercer "Vida i mort d'en Toca-son", dividit en tres parts publicades també a *Taradell*, any XXVII, n. 317, febrer 1975, n. 319, abril 1975 i n. 322, juliol 1975.

LA FOSSA D'EN TOCA-SON

Al vessant de llevant de la serralada que va del castell de Taradell a Puig-Grifó, l'Enclusa i el pla de les Sitges del Bou, no molt lluny del lloc on coincideixen els termes municipals de Taradell, Viladrau i Seva, hi ha un indret conegut com *Fossa del Vilar*, el *Sot de la Fossa* i també la *Fossa d'en Toca-son*.

Es tracta d'uns penyals de gres o conglomerats rogencs, coronats per una fita de terme del mas Vilar-del-Bosc, del municipi de Viladrau que es troben a frec de la carretera de Vic a Arbúcies, o més concretament de Taradell a Viladrau, la B-520. El lloc és inconfusible perquè la carretera fa un gran revolt amb un pontet al seu mig i es troba a l'altura del Km 11,900 de l'esmentada carretera. Per sota les penyes hi passa un minúscul rierol que sempre porta quelcom d'aigua.

La importància del lloc radica en que sota els esmentats penyals el batlle i somatent de Taradell hi van trobar mal ferit el bandoler Jaume Masferrer, àlies Toca-son, que la vesprada anterior del 23 o 24 de setembre de 1631, fou ferit per un jove de Taradell, de nom Montserrat Camprodon, quan tornava del molí, segurament el Molí Espatllat de Viladrau.

El nom de *Fossa d'en Toca-son* o *d'en Toca-sons*, el guardaven per tradició els hereus del mas Vilar-del-bosc, però també en tenim proves documentals coetànies. Cap a l'any 1638 hi hagué un plet entre els rectors de Taradell i Vilalleons per fixar els respectius límits de les seves parròquies i en el seu text, fet gràcies a testimonis de veïns, es diu: "va la rodalia... en part de sa del Coll de la Parera, en vers cap de puig dret a les roches de la Fossa d'en Toca-son, en les quals ha altre termenal de terras que són estadas del mas Vilar del bosc" (Arxiu parroquial de Taradell. Límits parroquials, plet del 1638).

Aquesta data i una llegenda força mixtificada, que es conservà al mas Vilar-del bosc-foren les que ens mogueren a estudiar i fixar la vida i notícia d'en Toca-son que aquí donem.

La "llegenda" sobre en Toca-son o Toca-sons, com habitualment la gent pronuncia el seu nom, la va publicar l'any 1945 en Conrad Vilarrúbia, pubill del mas Vilar-del-bosc, segons versió que li va explicar el seu sogre Josep Garet i Vilardelbosc, el qual explica que li havia contat el seu pare Joan Garet i Jutglà.

Aquest diu així: "Algunos, sin duda, conocen el lugar en que estaba un tal "Tocasón"; que tenía una cueva en el lugar conocido como la "Fossa del Vilar". Este individuo debió ser el terror de aquellos lugares, y entre las víctimas asíduas de sus andanzas, había el pobre pastor del Manso "el Vilar", del que se cuenta que con mucha frecuencia le vaciaba el zurrón; un día que llovía, el pastor andaba con la capa puesta, le sale "en Tocasons" y le dice: "Pastoret, pastoret, avui si que t'en faràs la caputxa i el sarronet", pero no fue así ya que disparó una escopeta que llevó en previsión y mató a "Tocasón", viniendo después a Taradell a comunicar la noticia que, por cierto, fue muy bien recibida y celebrada su desaparición". (C.V. Memoria. Taradell. Programa de la Festa Major, agost, 1945).

Aquesta contalla o llegenda, com la majoria d'elles, conté un fet bàsic real, però també un seguit de detalls inventats, com veurem tot seguit.

QUI ERA EN TOCA-SON

L'enquesta històrica que vam fer ja fa anys sobre en Toca-son el presenta no com un lladre aïllat sinó com un notable "cap de quadrilla" que se situa en el moment més àlgid del bandolerisme barroc català o sigui entre en Perot Rocaguinarda (1600-1611) i en Joan Sala, àlies Serrallonga (1622-1633). Sobre l'ambient bandoler d'aquells moments i fins sobre el mateix Toca-son en donem una breu pinzellada a *Monografies del Montseny* 1 Viladrau 1986, pàgs. 209-210 i següents.

Recollint totes les notícies que hem pogut aplegar es pot fer d'ell la següent semblança: en Jaume Masferrer, àlies Toca-son, —en algun document oficial diu equivocadament Joan— sembla que era fill d'aquestes contrades, on abunda el cognom Masferrer, gràcies sobretot al gran mas Masferrer de Sant Sadurní d'Osormort. Reglà i altres autors han pretès que era un membre de la "quadrilla d'en Serrallonga" (Joan Re-

glà i Joan Fuster. *De Serrallonga- Vida i mites del famós bandoler*. Ed. Aedos, Barcelona 1961, pàg. 122), però això no és massa clar, ho podia haver estat inicialment, podia haver actuat en algun moment confederat amb ell, però és segur que fou un "Cap de quadrilla". Ho diu clarament el fet que el 21 de maig de l'any 1631 fou pres i penjat un tal Bartomeu Casals, sabater de Sant Boi de Lluçanès, per anar armat amb pedrenyals i ésser amic de Joan Cortada, Joan Billén i Gabriel Canal, tots ells de la quadrilla d'en Toca-son. (Nota d'arxiu publicada al B.C.E. Vic. vol. 4 (1923-1924) n. 48, pàg. 162. Citant l'Arxiu de la Vegueria de Vic, Processos criminals 1, segle XVII).

El seu renom o malnom "Toca-son" el rebria d'alguna particular característica seva: Toca-son en el sentit obvi sembla ésser un sinònim de "dormilega". Bé que la gent li deia també "Toca-sons", cosa que sembla decantar el seu nom vers alguna especial qualitat musical. No oblidem que tots els principals bandolers tenien noms o renoms pintorescs al segle XVII, com el Galan de la Goula, el Bastard Cadell, el Borni, la Guineu, el Fadri de Sau, en Pica-salves, en Casa de quatre, en Trucafort, en Granolla, en Cara-bruna, la Mula de Palau Solità, en Viola, lo Vadelló, en Salta—matetes, etcètera...

El seu radi d'acció era sobretot les Guílleries i Cabrerès, però el trobem fent sortides vers Castellbisbal i el Gironès. Les seves actuacions són documentades entre el 1629 i el 1631, però no dubtem que devien començar molt abans. És possible que abans el 1629 hagués format part d'altres bandes, potser de la d'en Serrallonga, fins que se sentí prou valent per a actuar sol.

Una de les primeres accions que li coneixem és de l'agost de 1629. Segons un procés fet contra ell, la nit del 31 d'agost de l'any 1629, ell i un altre bandoler no identificat van matar prop d'un camp del mas Sauleda, de la parròquia de Sant Martí de Riudeperes, a en Pere Joan Coll, teixidor de lli, de la vila de Sant Julià de Vilatorrada. La causa d'aquesta mort, segons va dir el propi Toca-son a un noi del mas Sauleda, fou perquè en Coll havia posat soldats de Vilanova de Sau fins a Sant Julià de Vilatorrada per detenir-lo. (Arxiu Vegueria Vic. Processos criminals s. XVII. Bandolerisme).

Tot el text i declaracions del procés deixen clar que en aquell moment en Toca-son, home que descriuen com alt, ben plantat, lluint una llarga cabellera rossenca i d'uns 30 anys, era ja famós, conegut i temut.

De la seva actuació en tenim altres notícies més, el fet que el dia 23 de juny de 1630, per manament de l'agutzil reial, Miquel Joan de Mont-

Rodon, es va comissionar a Josep Fontanelles, ciutadà honrat de Vic i procurador de les baronies del vescomte de Joc (Taradell-Viladrau i Rupit-Susqueda) i del baró de Sabassona (Sabassona-Tavernoles i Sau-Tavertet) per perseguir els lladres de la banda d'en Toca-son que portaven pres l'hereu del mas Fage o Faja de Falgars. El mateix document li mana perseguir també als lladres d'en Serrallonga, que portaven pres en Padrós, fill del masover del Coll de Folgueroles (Ramon Corbella, *Troballes d'arxiu. Nous datos sobre els célebres bandolers Rocaguinarda i Serrallonga* pàg. 58. Extracte de 72 pàgines d'articles publicats el 1902 a la *Veu de Montserrat*).

Aquesta i d'altres notícies deixen veure clar que les bandes o "quadrilles" d'en Toca-son i d'en Serrallonga actuaven per separat bé que amb els mateixos mètodes: matant i robant gent per demanar-ne el rescat.

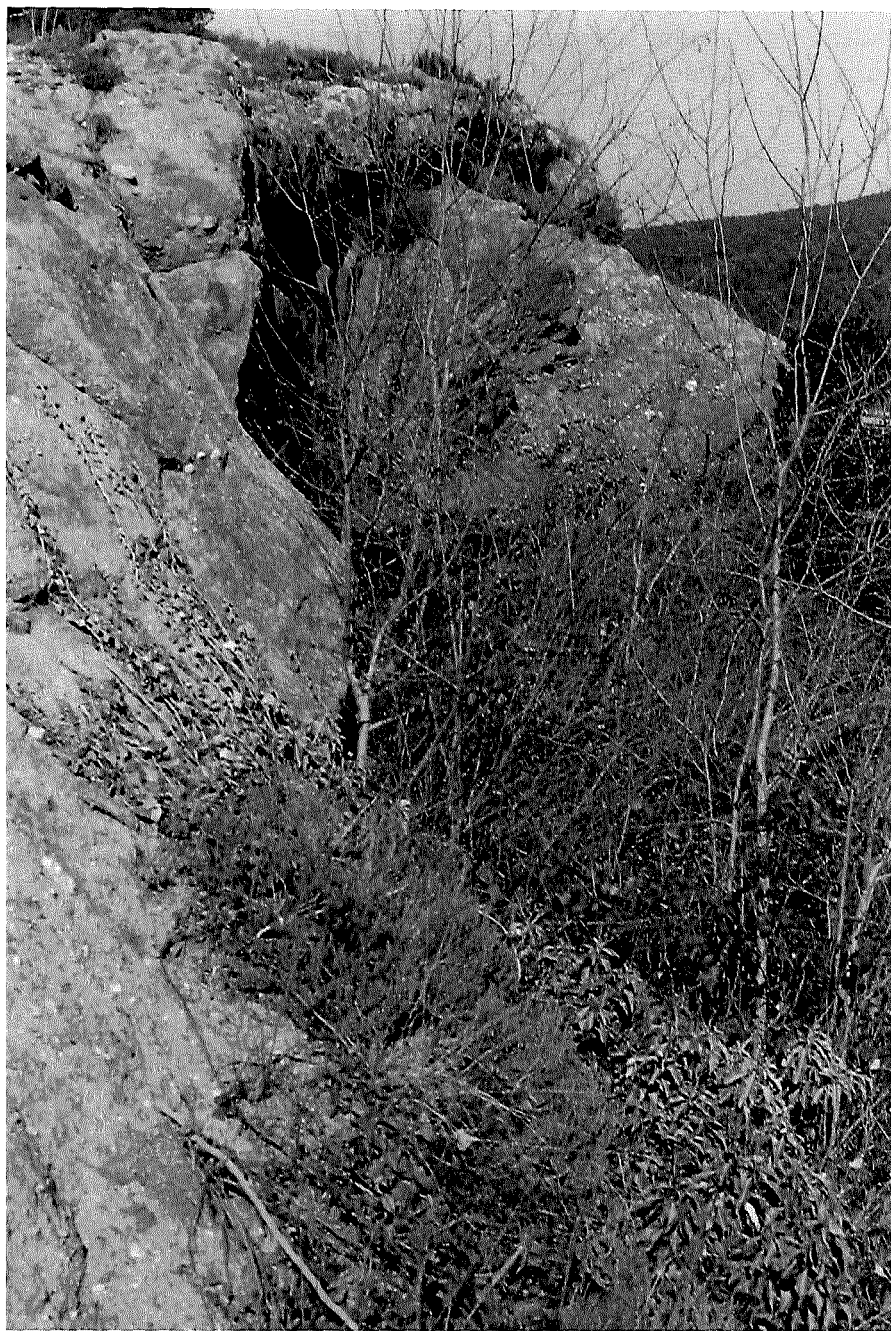
És possible que l'actuació de diverses bandes o grups en un sector petit els obligués a ampliar el camp d'actuació perquè sabem que el novembre de 1631 el virrei de Catalunya, el duc de Sogorb i de Cardona, va manar pagar 22 lliures i 2 sous al comissari reial; i ciutadà de Barcelona, Antoni Pau Martí, per haver anat "en persecució de Jaume Masferrer, àlias, Toca-son, l'altre Cap de Quadrilla, a les parts de Castellbisbal i altres llocs des de 25 de juny al 10 de juliol" (A.C.A. Barcelona. Registre de cancelleria, n. 5521. fol. 123-124).

LA MORT D'EN TOCA-SON

Un examen detallat dels registres de Cancelleria de la Corona d'Aragó i de l'Arxiu de la Vegueria de Vic, permetria conèixer més mafifetes o actes de bandolerisme d'en Toca-son, però el nostre intent no es pas parlar de bandolerisme en concret i sí en canvi de la seva repercusió en el sentiment popular a través de cançons i romanços.

La mort d'en Toca-son va tenir un ressò especial perquè era la primera gran víctima o èxit del nou virrei, el duc de Sogorb i de Cardona, que va prendre possessió del seu càrrec el 7 de novembre de 1630 i tot seguit va manifestar i posar en pràctica mesures molt dures contre el bandolerisme.

El bandolerisme era aleshores una plaga endèmica del país. Molts estudis tracten aquest tema i per tant no ens hi detindrem més. El nou virrei es va proposar acabar amb ell i gairebé ho va aconseguir ja que

Penyal que abriga "La Fossa d'en Toca-son" (Foto A. Pladevall).

endemés de pendre i penjar molts bandolers secundaris i de castigar durament els amics i encobridors seus, va acabar amb la banda d'en Toca-son i amb la d'en Serrallonga, que seria pres a finals de desembre de 1633 i ajusticiat a inicis de gener de 1634.

Tot seguit d'iniciar el seu govern, el dia 1 de febrer de 1631, ja es publicava una *Relació* verdadera del bon govern del virrei i Capità General de Catalunya, Ramon Folch de Cardona, feta en vers Miquel Mateu de Hyvanyes, que començava:

*Bandolers i altre gent
ab lo Virrei no us burleu
perquè és home de justícia
com a la clara veureu.
Bandolers de Catalunya,
los de Vic i lo Ampordà,
si no fugiu a Gascunya
tots li vindreu a la mà;
no podreu pas escapar,
que sap traças: més de deu,
perquè és home de justícia
com a la clara veureu...*

Com veurem tot seguit la mort d'en Toca-son fou una cosa impen-sada ja que el va matar un jovenet temerari de Taradell, però això fou possible perquè la forta persecució duta a terme per ordre del nou virrei, tot al llarg de l'any 1631, havia pràcticament dissolt o desbaratat la banda d'en Toca-son i aquest anava pel setembre del 1631 sol pels boscos; altrament no l'hauria pogut abatre o no s'hauria pogut escapar fàcilment el noi que el va matar o ferir greument.

Els documents i la *Relació* i romanço que sobre el fet ens han previngut expliquen clarament com va anar la seva mort. El 23 o 24 de setembre, el dia no l'hem pogut fixar ben clarament, dos nois de Taradell, en Montserrat Camprodon i un altre, del que es calla el nom perquè va marxar corrents deixant en Camprodon sol davant del bandoler, tornaven d'un molí de Viladrau, sembla que del Molí Espatllat o d'Espinzellà bé d'un altre més llunyà com el d'en Noc, de Masvidal...

Com que hi havia perill o notícia de la presència de bandolers el moliner va deixar a en Camprodon un pedrenyal o escopeta carregada amb bales o pilotes, com se li deia aleshores.

Aquest Montserrat Camprodon —no oblidem que abans Montserrat era nom d'home, les dones es deien Montserrada— és un personatge conegut en la història o passat de Taradell, no solament per aquest fet sinó per ésser el cap d'una família procedent del mas Camprodon de la Castanya, que inicialment vivien com a masovers del mas Codina i que més tard es traslladaren a la vila, on construïren un bon casal, dit cal Ros, a l'indret on hi ha l'actual Convent de les Germanes Dominiques, del carrer de la Vila. Seria temptador pensar que van aixecar el nou casal amb les 300 lliures de la recompensa per haver mort en Toca-son. En Montserrat Camprodon és un antecessor directe o cap de família de la que dos segles més tard naixeria el poeta Francesc Camprodon, autor, entre altres obres, de la lletra de la sarsuela i després òpera *Marina*. (He parlat d'aquesta família a la revista *Taradell*, n. 64, gener de 1954).

Seguint la narració dels fets ens diu la *Relació* que més avall transcrivim, que en arribar ambdós nois al Coll de Taradell, no l'actual Coll del Vilar, per on passa la carretera nova, sinó el Coll tradicional, situat sobre la Creu de Pedra, per on passava l'antic camí ral de Viladrau a Taradell, els va sortir en Toca-son, disposat a robar-los i els va encarar les dues pistoles que portava.

El company que anava amb en Camprodon va poder marxar corrents, però aquest es va treure el pedrenyal que portava i va disparar contra en Toca-son, que va caure a terra ferit d'un costat del cap. Segons la *Relació* tot seguit en Camprodon va prendre la daga del bandoler i li va donar dos cops per rematar-lo i temerós que no vinguessin més bandolers va prendre les armes del caigut i va marxar a cuita corrents a notificar-ho al batlle de Taradell.

Immediatament el batlle va convocar el somatent i acompanyats d'en Camprodon van arribar al lloc on ell havia deixat el bandoler. En arribar allà era ja de nit i tots es van posar a buscar el bandoler creient que era mort.

Ni en Camprodon ni el batlle sabien qui era el mort, bé que aquest devia tenir la sospita que podia ésser en Toca-son, ja que havia rebut la notificació del veguer de Vic, que havia perseguit en Toca-son del mas Cànoves de Sant Julià a Mansa, masia aquesta del terme de Taradell, referent a que el bandoler es trobava dins del terme de Taradell.

Sembla evident que els homes del batlle trobarien rastres de sang al lloc dels fets però al bandoler no el van trobar i per això van començar a buscar-lo pels verals. La recerca va continuar fins l'endemà a la tarda quan es van trobar en Toca-son, malferit, a l'indret de *la Fossa*. *La Fossa*

d'en Toca-son dista prop de dos quilòmetres del lloc on fou ferit, —la Cobla diu que un quart de llegua—, i sembla evident que el bandoler ferit devia tenir encara el coratge d'arribar fins aquell amagatall o potser li portarien companys seus. Les roques de la Fossa feien i encara fan una balma i tenen a tocar el petit rierol abans esmentat.

La *Cobla* i la *Relació* que transcriurem, dramatitzem un xic la recerca dient que els homes del somatent ja es burlaven d'en Camprodon, quan, en no trobar el ferit, li deien que tot el que havia passat era una fantasia seva.

La joia dels recercadors devia ser gran en veure que el ferit era en Toca-son. Tot seguit avisaren el veguer i aquest feu transportar el ferit a Vic i el feren cuidar per un bon metge per obtenir d'ell declaracions sobre els seus companys i amics, bé que, diuen els textos literaris que no va dir mai res i que va morir a Vic el 30 de setembre, sis dies després d'haver-lo trobat ferit.

Confirmen la relació literaria els dos documents que extractem a continuació. Diu així una carta del virrei, el duc de Sogorb i de Cardona, al veguer de Vic:

Masia del Vilar del Bosc, Viladrau, on es mantingué la tradició llegendària de la mort d'en Toca-son (Foto: A. Pladevall).

Amat de la Real Majestat tenint confiança en la rectitut i cuidado ab que procurau se fassa justicia en aqueixa vegueria vos alçam la avocata causa i regalía en la Régia Cort fet contra Jaume Masferrer, àlies Toca-son, lladre de pas, Cap de quadrilla, al que fassau justicia de aquell seus floxetat, ni eccés, guardades les constitucions de Cathaluña i lo demés que de dret se dega guardar a consell de Vostre Assessor.

Data en Barcelona a XXVI de setembre MDCXXXI

Consta a la A.C.A., copiada al Registre 5521 de Cancelleria, foli 57. Aquesta carta té plé sentit si la comparem amb una altra del mateix registre, folis 72 v-73, datada del 9 d'octubre de 1631, per la que el mateix virrei mana a Ramon de Calders que pagui a Micer Jaume Martí, doctor del Reial Consell, 47 lliures i 18 sous:

Per altra anada que de ordre nostre ha fet a la ciutat Vich ab dos porters per assistir a rebre la deposició a Joan (ha de dir Jaume) Masferrer, àlies Toca-son, lladre, Cap de Quadrilla, pres i molt mal ferit en dita ciutat, vagant en aquella, ab los dits dos porters set dies, xò és, de vint-i-quatre de setembre prop passat fins a trenta de dit, a rahó de uns i altres, comprenent-hi vint lliures, dotze sous, que'ns ha costat haver pagat les bestretes per la cura de dit Tocason i altres per portar el cadàver a la present ciutat, com de tot lo sobre dit més llargament apar ab dos memorials a nos presentats, adverats per Hierònim Bosch, notari, lochtinent de scrivà de ratio, al qual nos referim.

L'agonia d'en Toca-son a Vic va durar uns vuit dies en els quals fou interrogat i visitat entre altres pel baró dels termes de Taradell i de Viladrau, Pere de Perapertusa, vescomte de Joc.

D'acord amb els documents i *Relació*, un cop mort en Toca-son el seu cadàver fou portat a Barcelona i exposat obertament per a vergonya pública i escarment de malfactors, a la plaça del Rei, on de nit li tallaren la llarga caballera rossa que duia, segurament per lluir-la com a postís alguna dona, segons diu maliciosament en Vallès en la seva *Relació*.

A en Montserrat Camprodon li foren donades 300 lliures de premi per la seva acció i valentia i al batlle i somatent de Taradell 100.

LA FAMA D'EN TOCA-SON: LES CANÇONS I ELS ROMANÇOS

Tot i que la vida i actuacions d'en Toca-son no difereixen de les de molts altres bandolers podem dir que ha estat un dels bandolers més "afortunats" pel rastre o notícies que ha deixat en el nostre folklore i en la literatura popular.

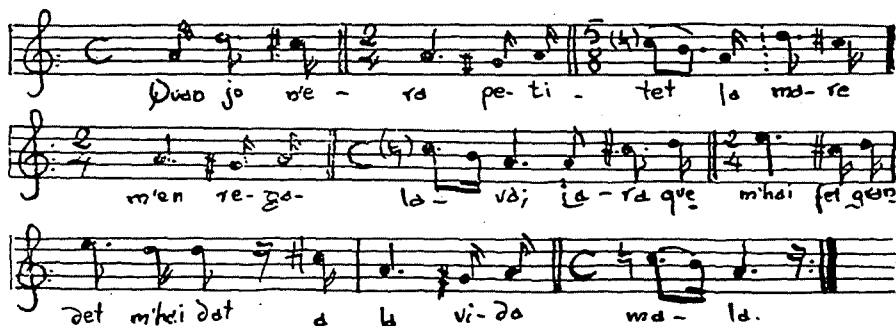
Existeixen sobre el bandoler dues cançons, aplegades fa anys pels nostres folkloristes que creiem interessant reproduir.

El recull i la seva primera publicació, tingué lloc en el magnífic treball, fet amb la col·laboració dels nostres millors folkloristes, aparegut sota el títol d'OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA, MATERIALS Vol. II que té per autors a Mn. J. Puntí i Collell, J. Barberà, F. Matheu, J. Tomàs, P. Bohigas, F. Pujol, i Mn. F. Baldelló.

La primera versió d'aquesta cançó fou aplegada en la missió de recerca portada a terme pels Srs. de Barberà i Bohigas, l'any 1923. Aquesta cançó, que està publicada a les planes 151-152 de l'esmentada obra, sota el número 66, fou recollida de viva veu del cantaire Josep Escaler, d'Oliana, d'uns 35 anys, aleshores.

66 - LA FI D'EN TOCA-SON

Molt moderat (♩. 69) ♩ = ♩ sempre

Quan jo n'era petit, —la mare m'en regalava;
i ara que m'hai fet grandet, —m'hai dat a la vida mala:
cul de taverna i cafè, —festejant-ne noies maques,
pagà'ls alguns mocadors, —begudes i coques blanques.
La bossa ja diu que no; —quin pito tocarem ara?
Anirem pels camins rals —i robar la gent que passa.
Ja en veu vení un gran noiet —amb una capa de panyo.
—Atura-t'en, lo noiet, —que t'en vui robar la capa.
—No ho faràs, no, Toca-son, —ni tu ni tres més ni quatre.—
Ja es treu lo fusell del coll —i li n'apreta descarga;
de quatre bales que en don, —al cor les hi ha encertades.

—Cotxa i dorm, tu, Toca-son, —a qui sota de la mata;
jo m'en vai al Taradell —a notificar-ho al batlle.
Déu lo guard, lo senyor batlle, —.....
si no li dic pel que vinc, —vostè no ho endevinava;
jo só mort lo Toca-son allà sota d'una mata.
—Com ets un noi ignoscent, —lo creier-ho me costara
—Aquí porto l'anell d'or —que a la mà dreta portara.
—Si això és veritat, bon noi, —tindràs trenta unces guanyades;
i allí al pla de Taradell —amb gran professió hi anirem
i amb repic de timbals —i amb gran renó de campanes.—

30 - EN TOCA-SON (♩ = 69)

Jo si me n'ane a l'hostal: Mes-tres-sa por-teu vi-an-da - - Jo els di-ners som a-ca-bats. A-ho-ras, mes-tres-sa diu que m'en va-ja.

Jo si me n'ané a l'hostal:
—Mestressa, porteu vianda.—
Jo els diners som acabats;
mestressa diu que m'en vaja.
—Mestressa, ja me n'airé
un dia d'aquesta setmana.—
M'en vaig vore el camí ral
per veure la gent que hi passa.
En veu vení un jovenet
i una capa que ell portava.
—Fes-te ençà, el bon jovenet,
que et vui pendre aquesta capa.
—No ho faràs pas tu sol,

*menesteries un altre.—
 Tirí dos passos enrera,
 li'n tirí una escopetada;
 dues pilotes i un dau
 al braç li som pintades.
 Jo me'n vaig a Taradell
 a murmurar-ho a l'alcalde.
 L'alcalde com ho ha oït,
 del jovenet se burlava.
 —Vetaquí el seu punyal,
 les pistoles que ell portava;
 vetaquí un anell d'or
 que en el dit xic portava.—
 Quan l'alcalde veu això,
 fa repicar les campanes;
 hi anaren molta gent.
 En la carretera enllà
 en una cova l'en trobaren.
 —'Xeca't, 'xeca't, Toca-son,
 ara que el rei te demana.
 —A mi no em reca el morir,
 ni tampoc anà a les armes;
 lo que em reca més que tot,
 que haja mort d'un cop de bala,
 que m'ha mort un jovenet
 que no té pèls a la barba.—*

Simultàniament o abans potser que les cançons populars, els poetes populars de l'època s'afanyaren a fer imprimir unes *Cobles* i una *Relació de la presa...*, la primera impresa quatre dies després de la seva mort, per aprofitar sens dubte l'impacte que l'exposició del seu cadàver va fer en els barcelonins i la *Relació* més erudita i amb menys poètica signada per Rafael Vallès i impresa junt amb les cobles.

"COBLES" DE LES FACECIES I MORT D'EN "TOCA-SON"

Les "Cobles" foren impreses a Barcelona, a can Lliberós i a can Comellas el dissabte, 4 d'octubre de 1931. Estan impreses en plecs de pa-

per en quart, de 210 x 155 mil·límetres, ocupant les “Cobles”, escassament tres planes, i la “Relació”, les quatre cares del plec de paper. Els versos van en dues columnes.

A més de l'original, sabem que aquests “romanços” han estat publicats per en Josep Gibert —*Cançons de lladres i bandolers de Camí Ral*— (Barcelona, 1942, pàg. 60 ss.) i a la *Gazeta Muntanyesa*, de Vic, n. 230 i 234, del 22 de febrer i 7 de març del 1908, que és el lloc on els vam conèixer.

El text de les “Cobles” diu així:

COBLAS DE LA PRESA DE TOCA-SON, CAP DE QUADRILLA

*Serrallonga y demás lladres
desenganyauvos del món,
escarmentau en les barbas
de mi trist den Tocason.*

*Ponderau atentament
lo estat en que estich y com
no man pres com a valent
per ser castich que Deu vol.*

*No poseu las confianças
en tenir de valents nom,
que minyons, y qui nol tenen
nos maten quan Déu, o vol.*

*Yom reia quan la traça
de un jove dit Camprodon
a bé que portava una arma
quem creya no traye foch.*

*Y volentlo detenir
quant lo tinguí ja molt prop
vehentlo espantat no creya
ni pensi fos lo que fonch.*

*Tremolant tocá la clau
de larma y feu bon colp
encaixantme sinch pilotes
en la una part del front.*

*Del qual restí sens sentits
y pensant que era ja mort
me llevá totes les armes
fugint al punt com un tró.*

*Y al lloch de Taradell
que del cas era més prop,
acudí a dar noticia
del succés y de sa sort.*

*Dient sempre que a un lladre
que li era exit: havia mort,
pero no certificave
que fos jo ni altre tampoch.*

*Al punt lo Batlle que ja
avis de que Tocason,
del Veguer de Vich tenie
anave per alguns boschs.*

*Que be fou la mayor causa
de detenirme mol poch,
en los de Mansa, y Canoves
tenie al Veguer gran por.*

*Promptament y ab, gran animo
acudí al lloch del colp,
fent un discurs molt lloable
de que hont podia esser jo.*

*Y com nom trobàs allí
pensà que mos companyons
haventme trobat ferit
me aurien portat al bosch.*

*Y anà tota la nit
cercant tots los mes mals llochs
ques podia collegir
ser jo y mos companyons.*

*No trobantme, y acabada
la capa dels malfactors,
lo dia nostren contrari
hisque fentli tot favor.*

*Y porfiant lo cercarme
Batlle y Veguer per molts llocs,
fuy trobat per ma desgracia
viu, y creyen que era mort.*

*May me so vist tan honrat,
i tant regalat tampoc
parlantme molts Cavallers
y lo Bescompte de Ioch.*

*Pero ja se lo que cerquen
tots ells, y un Jutge de Cort
volen saber per ma boca
quin son socis y factors.*

*En lo qual tinguen bon animo
los que son, y temen poch
que jol tinc en patir sempre.
y sabré callarho' tot.*

*Y nom pesa lo morir,
camí es quel farem tots,
pero molt vivament sento
quem haje mort un minyó.*

*Y així mos companys y altres
de una y altra facció
mirau queus dich com ho sento
que a robar ya noy fa bo.*

*Y mentres lo Virrey dure,
y te ministres tan bons,
retirauvos y creheume
que no fentho tots sou morts.*

*Y encara queus certifiquen
que arriba ja Virrey nou
nou cregau ques molt gran burla
volgues Deu nau hagues jo.*

*Aço estant estremunciat
vos dich germans del meu cor,
yus prech que pregueu per mi
quem vaig despedint del mon.*

FINIS

Ab Licencia del Ordinari

*Estampat en Barcelona en casa de
Sebastià de Comellas, al Call.*

Any 1631

RELACIÓ DE LA PRESA QUE MONTSERRAT CAMPRODON,
NATURAL DE TARADELL, BISBAT DE VICH, HA FETA DEL
FAMOS CAP DE QUADRILLA, JAUME MASFERRER,
ALIAS TOCASON

Compost per Rafel Vallés. Ab llicencia en Barcelona, per Esteve La-
berós, en lo carrer de Sant Domingo.

Any M. DC. XXXI

*Los caminos discurría
las montañas, y boschs,
los valls y las malesas,
las aldeas, y los llochs.
Un Capitá insolent
de insolent esquadro.
Bandolers per la terra
lladres per tot lo món.*

*Robaven y mataven
ab notable furor
las haciendas y homens
ab crueltat y ab foch.*

*Segur per Catalunya
nos riu de sos rigors
desdel poderos noble
fins al pobre pastor.*

*Aquesta era la esquadra
del valent Tocason
dels camins lo corsari
y dels deserts lo Llop.*

*La mata del Adern
lo bosch de Comiols,
la Creu de Franciach
de Moncada lo Coll.*

*Dormia a Trenta Passos,
vetllava al Coll de Boix,
tornava a Riudarenas,
y destruhian tot.*

*Ni font, riu, ni montanya
ni vall, ni camí o bosch
se escapà de Tragedia
de aquest Tyrá de tots.*

*Uns dias, una casa,
altres robava un lloch,
altres matava un home,
y un altre tot assó.*

*Per Déu que permet
un temps tals malfactors,
a vegades per castich
del poble pecador.*

*Al fi destina un dia,
en que tan cego error
tingue fi, pena y castich,
per pena de la mort.*

*O que trista y horrenda!
que rigurosa, y fort!
y espantosa sa mostra,
a qui al proxim ha mort.*

*Que com pateix en fi
tan immensos dolors,
regoneix la gran culpa
que causá son rigor.*

*Y així mes sentiment
te lo trist matador
de las penas ajenas,
que de sos propis dols.*

*Així li succehi
al Bandoler famós,
en robos, y en incendis
en morts, y en traycions.*

*En la parada estava
de Taradell al coll,
quant deixant a sa esquadra
al pas se posá sol.*

*Ben descuydat y alegre
arribá prop del lloch
ab un altre fadrí
Montserrat Camprodon.*

*Al de sa companyia
li vull callar lo nom,
que puis doná de cames
no es donarli honor.*

*Del molí sen tornaven
ben conformes los dos,
llauger y armat la hu
si es arma lo valor.*

*Manllevat sols havia
al Moliner del lloch
un pedreñal mig rella,
lo ja dit Camprodon.*

*Ab tant poca defensa
se oposà valerós
al aspecte superbe
del valent Tocason.*

*Digueli ab breus paraules
lo que solia a tots
quants sagnava las bossas
que fou; detet traydor.*

*Y perques conformassen
las obras y rahons
encara dos pistolas
a contrari tant poch.*

*Mes quan ell axí veu,
lo dir y fer junt fou,
y apuntantli amb prestesa
lo plom li clavá al front.*

*Caygué de prest en terra
de venjar desitjós,
mes no permeté Déu
quel cop li donàs lloch.*

*Mirar va a totes parts
lo jove victoriós.
y levantli las armas
recorregué lo bosch.*

*Temés de nova esquadra,
y donantli dos colps
ab la daga assassina
lo va deixar per mort.*

*Ab crits de via fora,
de Taradell al lloch
arribá, ahont lo Batlle
referí, lo que y com.*

*Prengué fadrins lo Batlle,
y ab un bon esquadró
aquella nit mateixa
acudiren al bosch.*

*Sercaron lo ab cuydado
pero en tots los contorns
nos veyá camí, ni rastre
dell, ni sos companyons.*

*Acorregut estave
lo valent Camprodon
vent que tot judicaven
lo cas per fabulós.*

*Pero al fi de la tarda
del primer vinent jorn,
lluny de allí lo trobaren
tres quarts de llegua bons.*

*A Vich l'encaminaren,
hont fou curat, y ahont
al cap de alguns vuyt dies
deixá l'anima al cos.*

*Per ordre del Virrey,
aquell noble señor,
a qui per Excelencia
se deu aquest renom.*

*Lo gran Duch de Cardona
que resuscita al mon,
los Numas, y los Cesars,
ab amor y valor.*

*En Barcelona entraren
ab gran concurs de tots
de molts ab gran contento,
y enveja de no pochs.*

*Allí jagué a la plassa
ques diu del Rey, ahont,
de nits alguna dona
li perde lo temor.*

*La crespa caballera,
llarga madeixa de or,
per cubrir algun cap
li tallaren entorn.*

*Y així com veig moño
en la cara millor
dich un requiem aeternam
per la del altre mon.*

*Trescentas lliuras foren
premi del Camprodon
y cent per als soldats
y Batlle de son lloch.*

*Mes dos delinquents lliures
li doná per favor
y sa benevolencia
que premi major fonch.*

*Esta fou la desdicha
del famós Tocason:
mire tothom com viu,
que qui be viu, be mor.*

LAUS DEO